

XOTIN-QIZLARNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNIDA
NODIRABEGIM MEROSINING AHAMIYATI

Ikramova Feruza Xayrullayevna

Toshkent Davlat Transport Universiteti dotsenti

feruza.ikromova71@gmail.com

Xikmatova Rayxona Xislat qizi

Toshkent Davlat Transport Universiteti YMLK-2-25 guruhi talabasi

xikmatovarayhona@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bugungi kunda jamiyat taraqqiyotida xotin-qizlarning tutgan o'rnini, ularning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayotdagi faol ishtiroki masalalari yoritilgan. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, gender tenglikni ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, Prezident farmon va qarorlarining ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, tarixiy misollar asosida o'zbek ayollarining jamiyat rivojiga qo'shgan hissasi tahlil qilinib, Nodirabegim siymosi orqali ayolning ma'rifatparvarlik, vatanparvarlik va siyosiy faollik timsoli ekanligi yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *xotin-qizlar, Nodirabegim, aql va zakovat, tadbirkorlik va ta'lim, ijodkor shoir, oqil ayol va siyosiy faol shaxs.*

Abstract: *This article highlights the role of women in the development of society today, their active participation in social, economic, and cultural life. The significance of the reforms being carried out in the Republic of Uzbekistan in recent years to protect the rights and interests of women, ensure gender equality, as well as the Decrees and Resolutions of the President, has been revealed. Also, based on historical examples, the contribution of Uzbek women to the development of society is analyzed, and through the image of Nodirabegim, it is highlighted that a woman is a symbol of enlightenment, patriotism, and political activity.*

Keywords: *women, Nodirabegim, intelligence and intelligence, entrepreneurship and education, creative poet, intelligent woman and political activist.*

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining muhim mezonlaridan biri - xotin-qizlarning hayotning barcha sohalaridagi faol ishtirokidir. Ayollar nafaqat oilaning ma'naviy ustuni, balki mamlakat ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishining faol ishtirokchilariga aylanmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlash borasida keng islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident farmon va qarorlari asosida xotin-qizlarga teng imkoniyatlar yaratilmoqda. Ularni rahbarlik lavozimlariga tayinlash, tadbirkorlik va ta'lim sohalarida qo'llab-quvvatlash choralari ko'rilmoqda.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Ijtimoiy hayotda ham xotin-qizlarning ishtiroki tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda xotin-qizlar davlat boshqaruvi, parlament, mahalliy kengashlar, sog‘liqni saqlash, ta‘lim va ilm-fan sohalarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Bu holat jamiyatda gender tenglikni ta‘minlash va inson salohiyatidan to‘liq foydalanish imkonini beradi. Azaldan o‘zbek xalqida ayollarga hurmat va e‘tibor katta bo‘lgan. “Jannat onalar oyog‘i ostidadir” degan hadis va “Ona — jamiyatning asosi” degan xalq qarashlari buning yorqin ifodasidir.

Ayollar ilk jamiyatlarda ham tarbiyachi, ustoz, tabib va hunarmand sifatida faol bo‘lganlar. Tarixda tom ma’noda bilimli, jasur va oqil ayollar-Tomiris, Nodirabegim, Uvaysiniy kabi siymolar jamiyat taraqqiyotiga ulkan hissa qo‘shganlar. Ular o‘z faoliyati orqali ayollar salohiyatining beqiyos ekanini isbotlaganlar. O‘zbek xalqining ma’naviy va adabiy tarixida Nodirabegim alohida o‘rin tutadi. U nafaqat ijodkor shoir, balki ma’rifatparvar, oqil ayol va siyosiy faol shaxs sifatida ham tanilgan. Nodirabegim o‘z davrida ayollar uchun bilim, axloq va vatanparvarlik ramzi bo‘lgan. Nodirabegimning to‘liq ismi Mohlaroyim bo‘lib, 1792 yili Namanganda tug‘ilgan. U Qo‘qon xonligi hukmdori Umarxonning rafiqasi bo‘lgan. Umarxon vafotidan keyin Nodirabegim davlat ishlarida ham faol ishtirok etgan, xalq farovonligi va ma’rifat taraqqiyoti uchun xizmat qilgan. Nodirabegim “Nodira”, “Maknuna” va “Komila” taxalluslari bilan she‘rlar yozgan. Uning ijodida muhabbat, sadoqat, vatanparvarlik hamda ayol kamolotini targ‘ib etuvchi g‘oyalar yetakchi o‘rin tutadi. Nodirabegim nafaqat shoira, balki ma’rifatparvar va saxovatpesha inson sifatida ham tanilgan.

Nodirabegim ayollarning bilimli, faol va odobli bo‘lishini muhim deb hisoblagan. Uning she‘rlarida ayol qadri, onalik sharafi va insonparvarlik g‘oyalari ko‘p uchraydi. U o‘z zamonida ayollarning ijtimoiy mavqeini oshirish, ularni ma’rifat va axloq yo‘liga chorlash orqali jamiyatda tenglik va insoniylikni qaror toptirishga intilib yashagan. Nodirabegimning boy adabiy merosi o‘zbek adabiyoti tarixida muhim ahamiyatga ega. Uning she‘rlari o‘zbek va fors tillarida yozilgan bo‘lib, yuksak badiiy va ma’naviy qiymatga egadir.

Nodirabegim - o‘z zamonasining ma’naviy qahramoni, ayollar huquqini himoya qilgan, ilm va axloqni ulug‘lagan buyuk shaxsdir. Uning faoliyati va ijodi ayolning jamiyatdagi nufuzini oshirish, ma’naviy taraqqiyotga hissa qo‘shish yo‘lida muhim ahamiyat kasb etadi. U madrasa, masjid va boshqa xayriya inshootlari qurilishiga ham homiylik qilgan. Afsuski, murakkab siyosiy vaziyat tufayli Nodirabegimning hayoti fojiali yakun topgan. Shunga qaramay, u o‘zbek adabiyoti va tarixida o‘chmas iz qoldirdi.

Nodirabegim nomi abadiylik ramziga aylangan. U o‘z qalami, mehri va jasorati bilan o‘zbek madaniyati va adabiyoti tarixida o‘chmas iz qoldirgan. Nodirabegimning nomi ayolning aql, bilim va mehr-shafqat ramzi sifatida yodga olinadi. Uning hayoti bugungi kunda ham yoshlar, ayniqsa qizlar uchun ibrat namunasi bo‘lib xizmat qiladi.

Uning she‘rlarida go‘zallik, insonparvarlik va mehr-shafqat tuyg‘ulari yuksak badiiy ifoda topgan. Shu bilan birga, ijodida insonning ma’naviy pokligi, hayotning mazmuni, ilm va axloq haqidagi fikrlar ham chuqur ifodalangan.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Nodirabegimning hukmronlik davrida Qo‘qon madaniyati yuksalishga erishgan, adabiyot va san‘atga katta e‘tibor berilgan. Uning saroyi shoir va olimlar jam bo‘ladigan madaniy markazga aylangan. Nodirabegimning ijodi ayolning ma‘naviy yetukligi, zehni va yuksak axloqiy qadriyatlarini namoyon etadi. Uning she‘rlarida bilim, odob, vatanparvarlik va insonparvarlik g‘oyalari asosiy o‘rinni egallaydi. Nodirabegim ayollarni faqat oila doirasida emas, balki jamiyatning faol va ma‘rifatli a‘zosi sifatida ko‘rishni ilgari surgan.

Uning asarlarida xotin-qizlarni ilmga chorlash, aql va zakovat bilan hayotda o‘z o‘rnini topishga undash g‘oyalari chuqur aks etgan. Shu jihatdan, Nodirabegimning adabiy merosi zamonaviy ayollar uchun ham ibrat maktabi bo‘lib xizmat qiladi. Uning fikrlari bugungi kunda gender tenglikni ta‘minlash, xotin-qizlar salohiyatini rivojlantirish va ma‘naviy yuksalishni rag‘batlantirishda ilhom manbai hisoblanadi.

Xotin-qizlar jamiyatning asosiy tayanchi va ma‘naviy tafakkurini shakllantiruvchi kuch sifatida doimo e‘tibor markazida bo‘lishi lozim. Ularga bo‘lgan hurmat, ishonch va imkoniyatlarning kengayishi mamlakat taraqqiyotining muhim omili hisoblanadi. Shu boisdan, xotin-qizlarning bilim va salohiyatidan samarali foydalanish, ularning ijtimoiy faolligini qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Shu bois xotin-qizlarning bilimli va salohiyatli bo‘lishini ta‘minlash hamda ularning ijtimoiy faolligini qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu borada Nodirabegim ijodining ahamiyati beqiyosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.12.2025 yildagi “Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlashga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PF-240-sonli Farmoni.
2. <https://bilimlar.uz/mohlaroyim-nodirabegim-gazallari-va-sherlar-toplami/>

